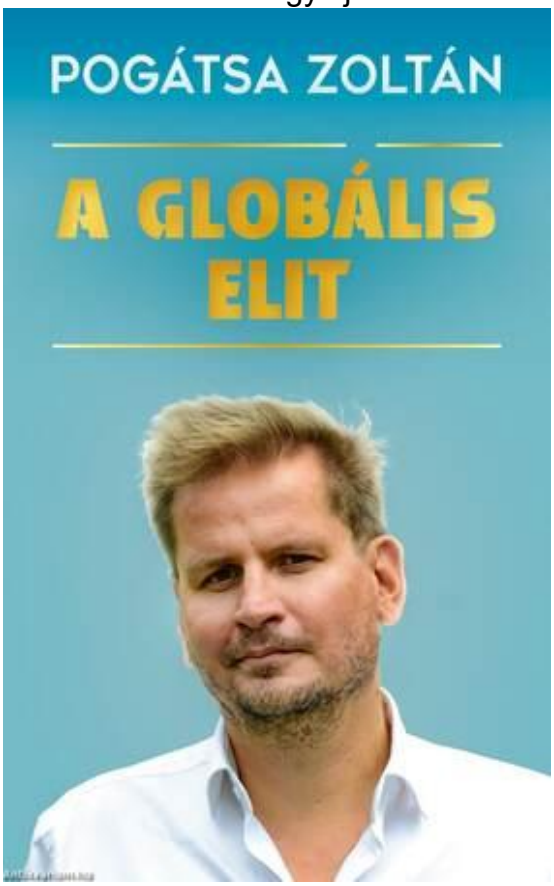
Pogátsa Zoltán A globális elit

Kossuth Kiadó 2022

A könyvhéten a fizetésre várva belelapoztam a könyvbe; az a benyomásom támadt, hogy olvasmányos, szórakoztató. Várakozásom teljes mértékben be is vált.

A könyv három részből áll; egy kb 50 oldalas elméleti bevezetőből, 240 oldalon keresztül tárgyalja a különböző országok vagy régiók globális elitjeit.

Ezek híres vagy kevésbé ismert emberek történetei, sok olyan történet van, amit, kortársak lévén, mi magunk is követhettünk a sajtóból. Az utolsó 20 oldal a Konkluzió.

A középső részben a szerzőnek nyilvánvalóan csipegetnie kellett a rendelkezésére álló anyagokból. Az ilyesmi mindig többesélyes vállalkozás; sikere nagyban függ az olvasó tudásától, hiszen ezt vagy azt hiányolni fogja, erre vagy arra másképp emlékszik, stb. Az bizonyos, hogy sem a szerző, sem az olvasó nem rendelkezik részletes és megbízható, pláne nem bennfentes tudással a különböző történetekről. Én hagytam magam vezetni Pogátsa Zoltán által.

Az alábbi személyekkel, esetekkel foglalkozik a könyv:

Az angolszász világ (Médiamogulok: a Maxwell - Murdoch vetélkedés, A Trump - Kushner klán, A Koch fivérek, Soros György, Big Tech: Gates, Zuckerberg,Thiel, Big Pharma: Fauci doktor és a vuhani koronavírus labor esete.

Franciaország: A Bettancourt-affér
Németország: A Deutsche Bank;
A Vatikán
Görögország: A hajómágnások: Arisztotelisz Onasszisz és Sztavrosz Niarkhosz
Oroszország: Az oligarchák: Berezovszkij, Abramovics, Hodorkovszkij, a Reuben testvérek és a Csernoj testvérek. Az orosz maffia.
Dél-Afrika

Az arab világ: Mohamed bin Szalmán, Dzsamál Hasogdzsi, Adnan Hasogdzsi, Mohamed al-Fajed, Marc Rich, Csalók és Bűnözők Nemzetközi Bankja
A Távol-Kelet: Dél-Korea: a Samsung, a Hyundai és a Daewoo; A városállamok tájkunjai: Szingapúr, Hongkong és Makaó; Alibaba - Jack Ma; A kínai elit a globális elitben, a globális elit Kínában; Japán: Szon Maszajosi.

Ezekhez a történetekhez ad elméleti keretet a szerző, amit el is vártunk Pogátsa Zoltántól, akiről tudjuk, hogy kíváló elméleti szakember, egyetemi oktató, az Új Egyenlőség elnöke. (Én, személy szerint, már nem tudom, hogy abban mi az Új és mi az Egyenlőség – de ez maradjon az én problémám.)

A könyv elején Pogátsa leteszi a garast, többek között Kornaival is vitatkozik egy kicsit, akit a kapitalizmus irányában túlságosan részrehajlónak tart:

"Sokak szerint, többek közt Kornai szerint is meg kell különböztetni azokat a gazdagokat, akik a technikai fejlődés előmozdításával gazdagodtak meg, illetve azokat, akik az állam korrumpálásával lettek gazdaggá. Az előzőeket tisztelni kell szerinte, a utóbbiaknak kellő bizonyíték esetén börtönben van a helyük. Könyvünk célja annak bemutatása, hogy messze nem ilyen éles a határvonal a két csoport között. Nem csak azt a vállalkozót lehet kritizálni aki a meggazdagodásához politikusokat fizetett le, hanem azt is, aki monopóliumokat hozott létre, aki irtja a szakszervezeteket, aki károsítja a környezetet, aki visszaél a felhasználók adataival, aki média tulajdonosként az érdemi tájékoztatás helyett a hírek elbuvárosítását választja, és még számos más módon károsítja a társadalmat."

Itt mindjárt megfogalmazza a könyv célját, amit a felvezető így írt le: Kikből áll korunk globális elitje? Miből szerezték vagyonukat, és milyen úton? Hol élnek és hogyan? Ahhoz a nemzethez kötődnek, amelynek tagjaként meggazdagodtak, vagy igazi kozmopoliták? Üzletelnek és házasodnak-e országhatárokon át? Hogyan ejtik foglyul az államokat? Hogyan rejtik adóparadicsomokba a pénzüket? Őszinte-e a jótékonykodásuk?
Ezen kérdések egy részére később a rövid elméleti részben adja meg a választ.

Nekem nagyon zavaró volt, hogy itt megszakította a gondolatmenetét, egy olyan vizsgálat kedvéért, ami nem illik ide, viszont olyan blickfangosnak tűnik, ami feldobhatja a könyvet. Ez pedig: *"Két amerikai közgazdász, Quigley és Campbell (2017) azt gondolta, hogy ha a nagyvállalati vezetők orbitális fizetései indokoltak, akkor ez nyilván azért lehet, mert olyan sokat adnak hozzá a cég működéséhez, hogy tevékenységük a társaság gyarapodásának nélkülözhetetlen, kulcsfontosságú eleme. Ez esetben viszont váratlan elhalálozásuk sokként kell hogy érje a befektetőket, hiszen egyik pillanatról a másikra kiesik a rendszerből az értékteremtés legfontosabb fogaskereke. Ennek pedig tükröződnie kell a vállalatok részvényárfolyamaiban: a CEO (elnök-vezérigazgató) hirtelen halálakor annak zuhannia kell. És mit találtak a kutatók? – nemhogy zuhantak volna az árfolyamok, hanem tipikusan még emelkedtek is."* Miért került ez ide? A CEO-k jelentős

része nem tagja a globális elitnek. [Egy kicsit cinikus megjegyzésem: meglepődtem volna, ha nem ezt hozta volna ki a vizsgálat eredményként. Itt mindjárt elkalandozhatnék a közgazdasági vizsgálatok statisztikai elemzésének a megbízhatóságára, de hát ez most nem téma – ahogy az orvosi statisztikák sem. Csakhogy érthető legyen a morgásom: megvizsgálnak tízezer kékszemű embert, ebből meghal valamennyi. Kihozzák eredménynek, hogy "csak kékszeműek haltak meg".]

De továbbmenve, a letett garasok:

Jótékonykodás: Egy jól megfinanszírozott jóléti államban, amely a közösségi érdekeket figyelembe veszi és igazságos, azaz lehetőséget ad az egyének és a családok felemelkedésére, nem szükséges jótékonyságból finanszírozni az oktatást, az egészségügyet, a szegények segélyezését, a környezet védelmét és még sok egyéb ügyet. A jótékonykodás ugyanis mindig rosszabb, mint az univerzális, azaz az alanyi jogon járó közösségi támogatás.

Mi lehet a célja az adakozásnak? Legtöbbször az, hogy egy oligarcha, vagy nagy-vállalat, aki/amely egyébként rengeteg káros dolgot művel, ennek ellenére pozitív megítélést, reputációt vásároljon magának, nevét megismerjék, márvány táblába véssék. Anand Giridharadas amerikai újságíró felkapta a fejét, amikor Larry Fink, a világ legnagyobb eszköz kezelőjének, a Black Rock holdingnak a vezetője meghívást kapott, hogy az ENSZ székházában beszédet tartson a vállalatok társadalmi felelősségvállalásáról a klímaváltozás elleni harcban. Giridharadas utána nézett és azt találta, hogy a Black Rock befektetései között hatalmas volumenben voltak olyan tranzakciók, amelyeknek kifejezetten negatív hatása volt a klímára.

Az álcivil társadalom egyik legkártékonyabb formája a politikai befolyásszerzésre létrejött alapítvány (mint például az amerikai Cato intézet vagy a Heritage Foundation).

Az offshore világa. Transzferárazás: általános gyakorlat a multinacionális cégek körében. A világkereskedelem 60%-a a multik saját hálózatán belül folyik. Csak a második a sorban, hogy a multik a profitot a globális offshore hálózat segítségével tüntetik el a adóhatóságok elől. A leggazdagabb magánszemélyek 11,5 billió (ezer milliárd) dollárt pihentetnek offshore számlákon. (Ez csak magánszemélyek pénze, ebben nincsenek benne vállalati pénzek, ingatlanok, festmények, stb.) Ez nagyságrendileg a világ teljes gazdagságának negyede, és megfelel az USA teljes évi GNP-jének. Az ezen megtakarítások meg nem adóztatása miatti adókiesés akár háromszorosa is lehet a teljes évi segélynek, amelyet a gazdag országok a szegényebbeknek fizetnek.

Egy aranyköpés [nem tudom ki az eredeti szerző, de nagy igazság]: "*Ami lehetséges, az onnantól fogva elkerülhetetlen, mivel a versenytársak is csinálják."* [Sajnos ez folyik most például az e-pénzek körül.]

Az offshorozás legnagyobb vesztesei Európában Oroszország, Magyarország, Ukrajna, Lengyelország. (A sorrend a milliárd USD veszteség alapján.)

A transzferárazás és egyáltalán az offshorozás ellen egy nagyon jó eszköz lehet a globális minimum adó. [Zuchman szerint legalábbis, mintha Pogátsa ezt nem mondaná ki a saját nevében is. Lehet, hogy ez csak véletlen, de mindig Zuchmanra hivatkozik.]

És még egy garas: **A profit forrása: verseny vagy monopólium?** A kapitalizmus megszűnt kompetitív lenni, a legtöbb iparágban alig egy-két szereplő határozza meg a piacot.

Mindössze öt befektető birtokolja az S&P 500 vállalati részvényeinek 80%-t. Mit csinál a nem versenyző, nem beruházó cég a bevételével? Megdöbbentően nagy részét arra fordítja, hogy megvásárolja a saját részvényeit. Ez korábban illegális volt, mivel valójában az árfolyam-manipulálás eszköze, ám a neolibek Ronald Reagan idején feloldották a tilalmat, ami ismét arra példa, hogy valójában sosem akartak tiszta és versengő kapitalizmust.

A könyv megmutatta, hogy a gazdagok világa nemcsak a nagypolitikával olvad össze, hanem az alvilággal is. Ahogy számtalan esetben láttuk, a társadalom legteteje és legalja intenzív kapcsolatban áll egymással. Pogátsa szerint ebből levonható konklúzió, hogy a külön diszciplínákra szabdalt társadalomtudomány soha nem lesz képes megérteni korunk politikai jellegzetességeit. Az a főáramú közgazdaság-tudomány, amely azt képzeli, hogy a gazdaságot akár csak elemzési célból is le lehet választani a társadalom többi alrendszeréről, téved. Ebben a tévedésben élt szerinte Kornai János is.

A valódi világmegértéséhez tehát *politikai gazdaságtanra* van szükség.

A recenzornak itt már csak egy kérdése maradt: akkor ki lesz az új Marx Károly? (Nagy tétekben mernék fogadni, hogy nem Pogátsa Zoltán lesz az. Követem – amennyire tehetem – őt a neten, rengeteg energiáját pocsékolja el különböző beszélgetős müsorokban.)

2022.06.27

Csikvári András